

Megjelenik a lap **Temesvá-**
rött minden kedden.

Előfizetési díj akár helyben,
akár postai szétküldéssel:

Egész évre 6 ft. pp. = 6 f. 30 kr. ujp.

Fél évre 3 ft. pp. = 3 f. 15 kr. ujp.

A helybeli előfizetők a lap ház-
hozordásáért rendelést tehetnek
a lap kiadó hivatalában.

Szerkesztői iroda: belváros,
bécsi utca 69. szám, első emelet.

DELEJTÜ.

A tudomány, anyagi érdekek és szépirodalom közlönye.

Jelige: Csak az a nemzet vész el, mely önmagát elhagyja.

Előfizethetn helyben a szer-
kesztőségénél, vagy a helybelikönyv-
kereskedésekben; vidéken min-
den cs. kir. postahivatalnál a szer-
kesztőséghez utasítandó bérmentes
levelekben.

Hirdetések minden közhasználat-
ban lévő nyelven fölvetetnek. A
beigatásért minden három hasábos
egyes sorért 4 p. vagy 7 uj kraj-
cárnyi díj számítatik.

Kiadó hivatal: belváros, bé-
csi utca Uhrmann Márton
műkereskedésében.

Kedd, május 3. 1859.

18. szám.

Második évi folyam.

Községi selyemtenyésztő intézetek.

A selyemtenyésztés oly iparág, mely valamint a magánosak, úgy a kormányok figyelmét is magára vonta. Az utóbbiak ugyan is belátták, hogy a külföld nevezetes összegeket szerzett a selyemtenyésztésből, és a selyem felhasználásáért tetemes pénztömegek szivárognak ki. Mindazáltal ők is nem kevésbé ismerték el ezen anyag nagyfontosságú előnyeit, s kitünő tulajdonságait, mik annak terjedelmes felhasználását feltelezik.

Ha figyelembe vesszük, hogy selyemárukért az országból évről évre nagyobb pénzüsszegek szivárognak ki, s meggondoljuk, hogy a népesedés gyarapodásával idővel munkahiány származhatván, némi részben táphiány következend be: szükséges új iparágak életbeléptetése által ilyen állapot keletkezhetésének elhárításáról előre is gondoskodni; a dolognélküliek, vagy kevésbé elfoglaltaknak munkát és tápot szerezni; s a selyemárukért az országból kiszivárgó pénznek más irányt adni. — Karoljuk tehát föl a selyemtenyésztést, melyen kívül a dolgozó osztálynak aligha nyujthatunk jövedelmesebb kereseti ágat! — Mily szép mező nyílik e részben lelkészeinknek és néptanítóinknak, hogy növendékeiket a selyemtenyésztés gyakorlatába rendszeres oktatás által bevezessék! —

Gabona vetésre alkalmatlan, vagy csak igen fáradalmas munkával bevethető, egyedül a legelésző marhának nyomorult tápot szolgáltató sivatag, homokos dülök és hegyoldalok igen alkalmasak eperfa ültetésre. Azok tehát, kiknek a mostoha szerencse csak kopár földet juttatott: alig használhatnák azt célszerűbben másra, mint selyemtenyésztésre.

Franciaországban a selyemtenyésztés előmozdítása végett még szőlőhegyeket is változtattak át eperültetvényekké: mert ez utóbbiak nagyobb, biztosabb és könnyebb jövedelmet eredményeznek, mint az előbbiek; és így van hazánkban is sok kopár föld, hegyoldal, sőt parlag szőlő is, melyek eperfa ültetvénynek sokkal alkalmasabbak lennének.

Más részről az eperfák ültetése, azoknak ápolása, a selyembogarak nevelése és ápolása számos embert foglalatostokdat, még pedig oly időben, midőn a mezői gazdaság körül igen csekély a kereset. — Azonban a selyem gubók felmotelálása és fonása csak könnyű és

finomabb munkához szokott személyek által eszközölhető legcélszerűbben. Azt tehát különösen az ifjuságra és nőkre kell bizni, kiknek különben is valami biztosan meghatározott keresetük nem lévén, nem ritkán esnek terhére a jótékony- és szegény ápoló intézeteknek. — A hazánkban életbeléptetendő selyemtenyésztés nevelné a selyemgyártást, ennek gyarapodása és virágzása pedig jólétünk gazdag forrásául szolgálna.

Miért nincsen hazánkban a selyemtenyésztés általánosítva, mint például a kender és lenvetés, vagy a juhtenyésztés, melyeknek terményeik oly válogatott jóságú- és minőségűek, hogy a fölösleget tőlünk távol országok számára vásárolják össze? erre azt szokták mondani, hogy az ok ezen új iparág kezelésének értetlenségében; — annak megindítását igénylő módnak hiányában, és azon halvéleményben rejlik, hogy éghajlatunk nem alkalmas a selyemtenyésztésre; és mert az első kísérletek nem szolgáltatnának kedvező eredményt.

De ezen ellenvetések alaptalanok. Mert az eperfa ültetés- és selyemtenyésztésbeni oktatásra nézve kimerítő szakmunkáink már vannak, melyekből az érintett iparág kezelését elég tökéletesen magunkévá tehetjük: — az eperfa ültetés és selyemtenyésztéshez oly kevés mód kívántatik, hogy az legkevésbé sem szolgálhat okúl a selyemtenyésztés életbeléptetésének elmulasztására: — az éghajlatunkat gáncsolók is tévúton járnak; mert cáfolhatlan adatokkal be lehet bizonyítani, hogy az eperfa nálunk a legkeményebb telet kiállja a nélkül, hogy növéseben hátráltatnék. — Aztán 1857-ik évi június havában a Magyar Gazdasági Egyesület köztelkén rendezett általános gazdasági kiállításon felmutatott hazai selyemtermelésünk kétségfelettivé teszi, hogy az a francia és olasz selyemmel kiállja a versenyt. — Szabályként el van már fogadva, hogy a selyemtenyésztés mindenütt biztos eredménynyel üzethetik, hol a fehér eperfa tenyészik, mert hozzá illő azon éghajlat hol leveleitől megfosztatása után még ugyan azon nyári szakban fris leveleket hajt, és új hajtásai is kelőképen megérnek. Ehez képest a fehér eper tenyészése hazánkban még északi részében sem vonathatik kétségbe.

A selyemtenyésztés fontosságát és hazánkban általános életbeléptetésének lehetőségét az előadottak szerint elégségesen megfejtetnek lenni velük: miért is

ne habozzunk tovább ezen fontos iparágat hazánk minden városai és falvaiban, hol a fehér eper tenyészik, meghonosítani. Különösen gondoskodjanak a községek előljárói arról, hogy szegényebb laktársaiknak az eperfa ültetés és selyemtenyésztés által jövedelmes új kereseti ágat nyissanak.

A selyemtenyésztésnek mellözhetlen feltétele az eperfák szaporítása. E részben meg kell jegyezni, hogy miután a magas eperfák beültetésük állandó helyén csak három vagy négy év múlva lelevelezhetők, holott már az előtt 3—4 évig az ültetvényes kertben, és 2 évig a mag-csemete iskolában állottak: haszonvételt csak 8—10 év múlva szolgáltatnak. Ezen hosszú haszonvételi határidőt gyalog- és bokor-eperfák, valamint eleven eperfa-sövény által tetemesen megrövidíthetjük.

Az eperültetéshez szükséges csemetéket a községi gyümölcsfa iskolában igen célszerűen nevelhetjük. Az eperültetés és selyemtenyésztés előmozdítására hathatós eszköz az, hogy a csemeték a szegényebb lakosoknak ingyen szolgáltatassanak ki.

Az eperfaültetés valamint magánbirtokosok által saját birtokaikban, úgy a községek által a közlegelőből kihasítandó, vagy pedig más jobb célra előnyesebben nem használható dülőkben eszközölhető; és ettől a szegényebb lakos sincs kizárva, de nem is kell kizáratnia, mert ha neki magának is van háza ahoz tartozó udvarral vagy kerttel, ez által már van alkalmá néhány eperfát ültetni, sőt azt az eddig szokásos száraz kerítések, vagy haszontalan sőt káros eleven sövények helyett eleven eperfa sövényvel bekeríteni, mely sövénybe aztán itt ott néhány gyalog- és bokor-eperfát is beültethet. Ha pedig háza nincs: ez esetben is alkalom nyújthatatik neki a selyemtenyésztésre az által, ha a birtokos osztálybeliek, vagy maga a község az eperfa leveleket nekik jutányos áron évenként haszonbérbe adják. A község módosabb osztálybeli lakóira nézve is ajánlatos az, hogy kertjeiket, udvaraikat, egyéb külső állományaikat u. m. tanyákat, majorokat, szőlős egyéb gyümölcsös kerteket elven eperfa-sövényvel ültessék be. De e részben is a községeknek mint testületeknek az eperfa ültetvények telepítéséhez legjobb, legtöbb alkalmá lesz. —

Hegyoldalak, nyomások, haszonvét nélkül hevert egyéb dülök, temetők, vaspályák, ország- és közutak, utcák, közök, mulatókertek megannyi alkalmat nyújtanak, magas, gyalog, s bokor eperfák, valamint eleven eperfa-sövények nevelésére. — Ily ültetvényeknek egy részét adja aztán a község jutányos áron szegényebb sorsu lakóinak haszonbérbe, hogy őket egy jövedelmező új kereseti ághoz segítvén, ez által is az eperültetés és selyemtenyésztés elterjedését előmozdítsa. — Az ültetvények másik részét pedig tartsa meg a község önhasználatra, hogy lakóinak ezen ügyben jó példát mutasson, és őket buzgalomra serkentse.

A községnek mint olyannak a selyemtenyésztésbeni tetteleges részvéte annál szükségesebbé válik, minél bizonyosabb az, hogy a selyemtenyésztés üzlete

különben igen nehezítettnek, sőt talán lehetlenítettnek, ha a gubók létrejöttéig a selyemtenyésztést mindenki, s így a leggyámoltalanabb lakos is maga kezére folytatná: mert az üzletnek azontúli folytatásában csaknem legyőzhetlen akadályok gördülnek elő. — Kötelessége tehát a községnek e tekintetből az ügyet előmozdítólag felkarolni, mi abban áll; hogy a község, vagy ha ez kicsiny, több szomszéd község együtt egy motolálóintézetet létesítsen; melynek a mi viszonyaink között legcélszerűbb feladata lenne, a gubókat kellő időben vagy megvenni illő áron a termelőktől, vagy a kik úgy jobb szeretnek, azoknak mérsékelt díjért lemotolálja.

Ha a selyemtenyésztés ezen módon fölkaroltatik, és a községek is abban tetteleges részt vesznek; kétséget nem szenved: hogy az rövid idő múlva minden helyen, hol főleg a lehetőséget akadályok nem zsbasztják, virágzó állapotra jutand. — És ez igen nagy fontosságú dolog az államra, községekre s egyesekre, különösen pedig a gyöngé, törődött, agg és szegényebb sorsuakra nézve: mert a selyemtenyésztés csak mellesleges foglalkozás, melyre a gyermekek, öregek, gyöngék és törődöttek csekély ereje is elégséges; mert a selyemtenyésztés oly évszakba esik, midőn a mezőgazdaságban ugyszólván, teljes munkaszünet van. — Pedig minő jövedelmező a selyemtenyésztés? azt onnét is következtethetjük, hogy egyes szegényebb családok ott, hol ezen fontos kereseti ág már gyakorlatban van, rövid 5—6 heti idő alatt 25—35 pfrtot kerestek.

Ha tehát valamely község azon jó szándékkal bír, — melylyel pedig önérdékéből birnia kellene mindenkinek — hogy lakosai szegényebb osztályának segítségére legyen: igyekezzen a selyemtenyésztést minél előbb életbe léptetni, és azt az előadott mód szerint előmozdítani.

Jobb és célszerűbb ideje a selyemtenyésztés megalapításának hazánkban soha sem lehetne, mint éppen most, midőn a tagosítás napi renden van, midőn évről évre az egy tagban összesített kisebb nagyobb birtokok, melyek epercsemetékkel körülültetve, néhány év lefolyta után a szemnek is kellemes látványul tűnnének fel, s hasznót is nem megvetendő mértékben nyújthatnának azon árok kerítések keskeny helyétől, melyeken különben vadbodza, maszlag, bürök, s egyéb kellemetlen gaz szokott tenyészni.

Dunyov István.

Töredék Temesvárról.

1476. évben Hunyady Mátyás király a törökök ellen erélyesen és sikerrel háborút viselt. Mily előkészületeket tett, mutatják Bonfinnak e magyarított szavai: „nagy hajóhadat tervez, melyet a Dunán leszállit, különféle gépeket készített, toronynagyságu és roppant gerendákkal ellátott vetőgépeket usztat le, melyek árok- és sáncokkal körülvéve váracok gyanánt szolgáljanak.“ (Katonánál Hist. Crit. XVI. 16. l.) Kolozsvárott is ijak, nyilak és kopjákat készített nyakra

főre éjjel nappal. (Teleki Hunyadyak kora XI. 573. l.) Továbbá mutatják ezt Mátyásnak több levelei; így Fridrik császárt kéri, hogy a Regensburgban vásárolt 24 hajót, sátor- fegyver- s egyéb hadi szereket birodalmain átértesse minden adóztatás nélkül (Katonai u. o. 17. l.). — Budán ápril 26. kelt levelével tudósítja Kassa városát, hogy Szapolyai Imre szepesi örökös grófot a jelen hadjáratra minden népével együtt magával viendi, és Tolnárol oct. 28. értesíti e várost, hogy összes hadi népével a törökök ellen már megindult (Teleki u. o. 551 és 546. l.). — Az erdélyi százszoknak szoroson megparancsolja Budáról sept. 6., hogy ha közülok némelyek Báthory István országbíró alatt a törökök ellen Erdélyben gyűjtött hadseregből haza tértek, vagy elszéledtek volna, rögtön újra keljenek fel s az említett hadvezérrel Havasalföldre menjenek át. (Teleki u. o. 563. l.) Így Abauj megyét tudósítja Pécsről oct. 16., hogy az országosan összegyűlt rendek a szerencsésen megkezdett török háborúra minden kaputól egy forintnyi segédelmet ajánlottak fel (u. o. 571.). Így Báthory István országbíró s az erdélyi királyi sereg főkapitánya Szeben városának és a hét szász széknek a király nevében örökös hűtlenség fej- és jószágvesztés büntetése alatt meghagyja, hogy bizonyos ágyukat a hozzájuk tartozó szerek- és szekerekkel s 50 jól felszerelt és válogatott lovagot rögtön küldjön hozzá (u. o. 570. l.). — Mindezek eléggé bizonyítják az ez évben viselt háborút, melynek egyik eredménye Szabács bevétele volt, s melynek, ha nem is legfőbb; de minden esetre egyik jelentékenyebb kiindulási pontja Temesvár volt, miként ezt tanúsítja ez alább közlendő okmány, melyben szigoruan megparancsolja Mátyás király Zaránd megyének, hogy az ország alszéleinek védelmére Temesvárra haladéktalanul 200 kocsit és 700 ásó- és fejszékkel ellátott embert küldjön oct. 18-ára. — Hogy éppen Temesvár volt gyűl helyül kiszemelve, talán e város védelme tekintéből is történt; miután Bonfinból tudjuk (Katonánál Hist. Crit. XVI. 21. l.), hogy Ali bég átkelvén 4000 válogatott lovassal a Dunán, egész a város alá száguldozott, tüzzel vassal mindent elpusztítva. De bár mint legyen is a dolog, Temesvár volt az egyik gyűlpont, melyet imez okmány, melyet fontossága miatt eredeti nyelvében közlünk, így bizonyítja :

commissio propria domini Regis.

Mathias dei gracia Rex Hungarie Bohemie etc. fidelibus nostris vniuersis et singulis Nobilibus et alterius cuiusuis status possessionatis hominibus Comitatus de Zarand Salutem et gracam. Cum iam nos defensionem et tuicionem parcium regni nostri inferiorum omnino intendamus, Cui quidem vt facilius intendere possimus eciam in partibus inferioribus certos labores facere oportebit; Quia autem ad huiusmodi labores hominibus et curribus multum necessarij summus; (igy) Ideo fidelitati vniuersitatis vestre et vestrum cuiuslibet (igy) harum serie firmiter precipimus et mandamus quatenus statim receptis presentibus de medio bonorum

vestrorum vniuersaliter et ex toto illo Comitatu ad labores huiusmodi faciendos Currus ducentos homines Septingentos cum capisterijs fossoribus lignonibus et quod quilibet hominum secureres habeat, disponere et ante eos octo nobiles de medio vestri, qui illis hominibus presint, ad festum beati luce ewangeliste nunc venturum iuxta informacionem fidelium nostrorum Comitum Castri nostri Themeswariensis (talán a várparancsnokokat érti, kik akkor Nagy Albert és Nagy Ambrosus voltak — l. Katona Hist. Crit. XVI. 21. l.) vel hominum suorum ad Ciuitatem nostram Themeswariensem omni excusacione semota transmittere debeatis; Ita, vt ad prescriptum diem in Civitate nostra Themeswariensi et currus et homines et Nobiles in prefato numero modis omnibus expediti et parati constituantur, profecturi deinceps ad labores iuxta informacionem Comitum nostrorum Themeswariensium, prout nos ipsis dedimus in mandatis, In quo si negligentes fueritis, Commissimus et serie presencium districcius mandamus fidelibus nostris Comitj, vel Vicecomitj et Iudicibus Nobilium vestris, vt ipsi secundum informacionem hominum et familiarum prefatorum Comitum Castri nostri Themeswariensis per ipsos ad hoc deputatorum per omnia grauamina opportuna arcibus (igy) compellant et astringant. Et si forsan in hac re eciam ipsi Comites vestri tepidi, vel remissi forent, facultatem dedimus et presentibus damus eisdem Comitibus castri nostri Themeswariensis ac prefatis familiaribus ipsorum, vt ipsi et Comites vel vicecomites et Iudices nobilium vestros et vos ad premissa exequenda omnibus grauaminibus vestris compellere et astringere possint et valeant. Secus ergo non facturi prout regni nostri commodum et parcium inferiorum defensionem optatis; presentibus perlectis exhibenti restituti, datum Bude feria secunda proxima post festum exaltacionis sancte crucis (Sept. 16.) anno domini millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto. Regnorum nostrorum Hungarie etc. Anno decimo nono, Bohemie vero octauo. —

Ez érdekes okmánynak eredetije papirra van írva, sorok alatt a papirszelettel fődött titkos pecsét. a)

Knauz Nándor.

Gyümölcsfáink. *)

9. Naszpolya.

Ezen diónagyságu vöröses barna színű gyümölcs 4—10 láb magas bokron vagy fácskán terem. E bokor vagy fácska vad állapotban tüskékkel van ellátva, melyeket azonban művelés által elveszít; fiatal hajtásai fehér-molyhosak. A széles lándzsás, igen rövid nyelvű levelek kissé eres, fölül molyhos és halványzöld, alul szörkés, csaknem szőrös fölületet láttatnak; széleik fü-

a) Őriztetik a pozsonyi káptalani levéltárban Capsa VIII. fascic. 2. Nro 37.

*) Elejét e cikksorozatnak a „Delejtű“ mult évi 15-dik számaig közöltük. (Szerk.)

részelték vagy épek. Fehér virágai az ágak vagy ágacskák végén egyenkint állók; a kocsánok (virágnyelek) rövidek s a kelyhek (csészék)-kel együtt szőrrel fődvék, a csészelevelek (vagyis a lepek) keskeny lándzsások s a szirmokat hosszaságra meghaladják; melyek aztán a gyümölcs végén mint valami szalagok összehorulva és némi ürt képezve láthatók. Déleuropában mindenütt s itt-ott szőlők, kertek, erdőkben nálunk is találhatók. Kertekben három fajtája ismeretes: a közönséges, továbbá nagy (németalföldi) és a magnélküli naspolya. Mint gyümölcs eledelül használtatik; de egészen megérve is (mi a levelek lehullása után történik) még igen fanyar ízű, s csak akkor, ha darab időig szalmában állván tuléretté lesz (eléri, péplágyságu) lehet megenni; mikor borsavanyus izzellel bír. Régenten s most is a benne találtató kemény magvakkal együtt összehúzó ereje miatt, aszalva, hasmenés és vérhas ellen nem ritkán gyógyszerül szolgál.

10. Berkenyefa.

Van szelid és vad berkenyefa, mindkettő közep-nagyságu, sima héjjal, gyengébb galyai (ágacskái), valamint leveleinek alsó lapja, a levélnyelek és csésze is sűrűbb vagy ritkább szőrrel fődvék. A levelek többen állanak egy közös nyélen jobbra és balra, úgy, hogy mindenik jobbra állónak egy balra álló felel meg, s utoljára a nyél végén egy páratlanul lebeg (vagyis műnyelven: páratlanul szárnyalt levelek); ugyan azok hosszasan tojásdad alakúak, fölületükön vékony bordákkal, hegyes fűrészfogakkal széleiken; dörzsölve kellemetlen szagot terjesztenek. Bokrétaokban álló virágai ágas bogasok, sűrűn egymás mellett; fehérek és meglehetősen erős és kellemetlen szagúak, tojás kerekded, szétálló szirmokkal, melyeknek száma öt (lásd fönebb körtefánál a jegyzetet). Gyümölcse a vadberkenyefának borsó nagyságu s idomu, skárlát vörös, ritkán viasz sárga színnel. (A szelid berkenyefa nagyobb s körte idomu). Erdőkön terem egész Európában, keleten is; virágzik májusban júniusig. — Fanyar savanyuságu, kellemetlen ízű, tiszta almasavat tartalmazó bogyóiból, jó ecetet, valamint erős pálinkát is főzhetni; továbbá ugyan azokat állat (marha, juh) hizlalására használhatni, és sok madár (tyuk) eledelül keresi; miért is a madarászok a tollasokat (p. o. rigókat) velők mint csalétek által kerítik kezükre,*) sőt éjszaken a nevezett bogyókat, ha valamennyire megfagytak emberek is eszik, sőt megszáritva (örölve sat.) kenyeret sütnék belőlök. (A szelid berkenyefa, szalmában több időig tartatván, s ekkép lágy érettségre jutván, izletos, édes ízű lesz, s mint a naspolya megehető). Gyógyászatban régenten s jelenleg is ugyanazon bogyókat mint vizelethajtó szert használják; aszalva pedig hasmenés ellen s a vizelet-műszerek betegségeiben. Fehér, barnással lángolt keme, főleg a szelid berkenyefának szívós, kemény, jól fényezhető, esztergályos s egyéb munkákra alkalmas; gyöke s

*) Innen származtak német és latin nevei: Vogelbeerbaum, Sorbus vagy Pípus aucuparia.

hájában mely cserzésre is szolgál, sok kéksavat tartalmazó olaj van.

11. Birs.

Ezen gyümölcs, habár nem ismeretlen is nálunk, mindazáltal közel sincs annyira elterjedve, mint p. az alma, körte sat. Ha tehát ezek minősége, alakja, nagyságáról sat. szótunk, miért ne adnók elő a birs főbb ismertető jeleit? A birs általában a legnagyobb fagyümölcsök közé tartozik; bevágások által, melyek leginkább két végén láthatók, mintegy gerezdekre (szám szerint ötre) osztva; színe citromsárga, felülete molyhos, magvai barnavörösek; tekintve alakját: van oly fajta birs, mely e részben az almához hasonlít, vagyis melynek alakja gömbölyded; azért birsalmának tulajdonképen ezt nevezhetni; van ismét oly fajta birs, mely idom tekintetében inkább a körtehez közelít, t. i. hosszukás, megfordított tojásidomu; mely ennél fogva helyesebben birskörte nevet visel. — Azon fanemű növény, mely a szóban levő gyümölcsöket termi, mint bokor, vagy mint 12—18 láb magasságu fácska ismeretes. Gyengébb ágacskái (galy) fehér szőrrel borítvák; a levelek, melyeket rövid nyél tart, tojásdadok, néha széles hegygyel végződők, fölületükön ritka s vékony ereket láthatni, körül itt-ott hullám-alaku szegélylyel, de azért fogak nélkül; alul szőrrel s gyengébb korokban fölül is moholylyal ellepve. A hasonlag rövid kocsán, de nagy (2 hüvelyknyi átmérőjű) virágok az ágak végein májusban egyenkint jelennek meg, fehéres rózsaszínben, melyeknek fészkei (a csészék) szinte szőrrel még pedig sűrűn fődvék. — Terem verőfényes sziklás helyeken, szőlők, kertekben s vad állapotban erdőkben is; eredeti hazájának Kréta szigetét tartják. — Gyümölcse, mely októberben érik meg, sajátságos kellemes illatot terjeszt, de ize összehúzó s igen fanyar; minél fogva nyersen nem használható, hanem főve, sültve, mustban, s főleg cukorral sat. különféleképen elkészítve egészséges nyalánkságu szolgál; kivált hasmenésben, minthogy összehúzó ereje által a kitágult belet ismét rendes állapotába téríti vissza. Azért gyógyászatban is a birset szörp, befőzött, aludt vagy sajt szilárdáságu alakban mint hűtő, burkoló s még is némileg összehúzó szert alkalmazzák. De gyakoribb használatuak a magvak, a bennök találtató sok nyálka végett, — különösen szemgyuladásokban. A nevezett nyálkával porcellán darabokat is össze lehet ragasztani. Régi görögöknél a birsalma Venusnak mint tengerhab leányának levén szentelve, a tiszta, hű szerelem ajándéka volt.

12. Diófa.

A legnagyobb gyümölcsfák közé tartozik, mind 40—50 láb magasságára, mind koronájának kiterjedése s törzsökének vastagságára nézve. Fiatalabb ágacskái barnák, fehérrel petytyezve. Levelei páratlanul szárnyaltak, a közös nyél oldalain átellenesen, végül egyenkint állók, hosszasan tojásalakúak, hegyesen végződők, fölületük bordás, ép szélekkel, rövid oldalnyelek által tartva. Tekintve virágait: a himvirágok 3—5 hüvelyk hosszú barkákban*) a nővirágoktól elkülönözve az ágoldalokon

*) Barkának nevezik, az egy száron sűrűn ülő kocsántalan virágacskákat, melyek közül mindenik pikkelylyel (keményes boritékkal) van fődve. Barkával birnak még: a gesztenyefa, nyír, fűz sat.

találtnak; ellenben a nővirágok, 2—3 együtt az ághegyeken léteznek, részint molyhos, részint rövid szőrrel borított kehelyben. *) Ezen nővirágból fejlődik ki a nagyobb vagy kisebb tojásgömbölyűségű dió, melynek külső zöld héja kopáncs nevet visel: ez leválván vagy levétetvén előtünik a fakeménységű, külső felületén emelkedésekkel s barázdákkal ellátott második vagy tulajdonképeni héj, mely belül négy fiókjában az ugyanannyi gerezdből álló magvat, vagyis a dióbelet rejti. A diónak következő fajtái nevezetesen: 1) a nagy dió, mely ugyan minden diók közt legnagyobb, de bele a héját nem tölti be egészen; 2) közepszerű dió, mely legtöbb bélel bir; 3) apró diók; ez és az előbbi fajta néha fás, úgy, hogy a belet alig lehet héjokból kiszedni; 4) vékony héjú dió, könnyen törhető héj alatt a legjobb ízű magvat rejti. — A diófa Perzsiából, hol most is vadon terem, veszi eredetét, honnan már a legrégibb időkben hozatott Görögországba, innen később Olaszországba; úgy hogy jelenleg Europa legnagyobb részében el van terjedve, s szorgalmas művelésben részesül. Virágzási ideje ápril hónap. Rendesen diókról szaporodik, melyeket két hüvelykre úgy ültetnek a földbe, hogy végök fölfelé essék. Mindenütt megnő, de még is a sovány száraz (kövecses meszes) földben inkább diszlik, mint kövérben. A nedves és kemény telet nem szereti. A termést 8-dik évében kezdi, 60-dikban végzi. — Fája, mely öreg korában kemény, sűrű és sötétbarna, a legjobb és legszebb európai fanemek közé tartozik. Eres

*) A diófa tehát egylaki növény; miként a kukorica, tök, csalán, gesztenyefa is sat. A kétlaki növények himvirágai a nőktől külön növényen léteznek, p. kender (virágos kenderen a hímek, magvason a növényvirágok találtnak), fűz, nyárfa sat. A többi virágzó növények — s ilyek sokkal többen vannak — himnösek, azaz hím és nőszálak ugyan azon virágban együtt állanak, p. alma, körte, lencse, napraforgó sat.

gyöke hasonlóképp nagyra becsültetik. Az éretlen zöld diók héjastól cukorban befőzve kellemes gyomorerősítő szerül szolgálnak; megérve pedig belök jó ízű gyümölcsöt nyujt. A diófának minden része, főleg dörzsölve, erős és nem kellemetlen fűszer szagú; szájba véve és megrágva keserű, csipős és fanyar ízű; kivévn az olajdus édes magvakat (dióbélt); mind azáltal ezeknek hártýája sincs keserűség s csipősség nélkül; s csak ezen hártýácska lehántása után lehet azokat egészen jó izűeknek mondani. A gyök, törzsök és ágak hancsában (a kéreg azon részében, mely a kemet — tulajdonképeni fát — közvetlenül környezi) a csipős keserű anyag leginkább ki van fejlődve, s erős hánytató s hajtó erővel bir. A levelek basanlag keserű, csipős és fanyar izűek; fris korukban velök a lovakat szokás megdörgölni, hogy ezek ilyképp a rovarok (bögöly, pücsik) szurásai s csipéseitől biztosítva legyenek. Az éretlen dió, s annak husos zöld kopáncsa gyógyszerári cikkek, melyeket az emésztő műszerek gyengesége, gilisztássági hajlandóság, a test nedveinek rosz vegyülete, görvély (skrofula), üdült bőrkiütések, tartós fekélyek s egyéb hasonló betegségek s nyavalyák ellen szoktak alkalmazni. A zöld kopáncs főzete elűzi a gilisztát. A kövér dióolaj, mely a dióbélnak fele, söt többed részét is teszi, szintén gyógyszerári cikk. Ugyan az hidegen sajtolva, nagyon jó izű, de hamar megavasodik; különben úgy használják, mint minden más olajt, p. ételekre; továbbá olajfestéshez; ámbár nem oly jól szárad, mint a mákolaj, mely ennél fogva az utóbbi célra nagyobb becsben áll; — a dióolaj giliszták, sömör sat. ellen is üdvös hatásának mondatik. Az olajjűtés után maradt részeket a marha megeszi. Héja, levelei, gyökere, s zöld kopáncsából tartós fekete és sárgabarna festéket készíthetni. Ugyan ezen fa nedvéből már jegedett cukor is állítottatott elő.

Dr. Márki József

T Á R C A.

A sors álnoksága.

Novella.

Irta Thöbey.

(Folytatás.)

September 10-én.

Oh mily szépek a budai hegyek tavaszkor; ma ott voltunk. Midőn egy szép árnyékos helyre értünk, leszálltunk a kocsiról és gyalog folytattuk az utat; oly szépek a fák és virágok! olykor hűvös szellőcske hozta rezgésbe a leveleket. Boldogtalanok lehetnek azok kiknek mindig szobában kell lenniök, kik nem élvezhetik a természetet és szabadságot; nagyon szomorú lenne az élet, ha zene, tánc és a természet gyönyörei nem léteznének; s így oly szép.

Nevelőnőm csakhamar elfáradt, de a gyepre nem akart leülni s nekem sem engedé azt; végre találtnak több fatörzsök közt készített széket; ezek egyikén azon ifju ült, kit Istvánnak hallottam nevezni; olvasott. Midőn észre vett bennünket, feltekintett, azután zavartan vissza fordítá tekintetét a könyvbe. Letültünk, nevelőnőmnek úgy látszék egészen elfogyott a lélekzete, különben bizonyosan beszélt volna a hercegről; de most hallgatott és én a nélkül hogy egyébbel kellett volna foglalkoznom, nyugodalommal legeltethetém tekintetemet a

gyönyörű tájon. Észre vettem hogy István szemei ez alatt mindig rajtam függtek; szeretném tudni, hogy miért néz mindig reám; talán azért hogy szemeit mutogassa? — nagy kék szemei vannak. De nem, hisz így nem tekintene másfelé valahányszor reá nézek. De hát miért néz reám? miért, miért? De, hát nem tudom? Talán, talán — oh de ez nem lehet, és mégis. — Oh kedves naplóm, valóban úgy teszek veled, mint ha Renardné volnál, kinek szégyenlem néha bevallani, hogy mit gondolok. Hisz előttem nincs titkom, neked bevallok mindent; megsugom tehát, de oly feltét alatt, hogy soha másnak meg ne mondd, hogy én azt hiszem, ama ifju szerelmes belém.

Ma midőn oly közel ültünk egymáshoz, jött e gondolatom először; s e gondolat érzést ébresztett bennem, olyan kíváncsiság formát; kénytelen voltam arcába tekinteni, s bár már gyakran láttam, de vonásait csak ma vizsgálám figyelmesebben; csodálkozásomra nem sűt le mindjárt szemeit, nem nézhettem tehát sokáig, de még is elég ideig arra, hogy észre vegyem, miszerint finom vonásai vannak, melyek nem oly merészek ugyan mint például a hercegéi, de mind a mellett nemeselek.

Nem sokára elindulánk; én még szerettem volna ott maradni, de Renardné azt mondta, hogy gyámnokom eljön ma hozzánk, s hogy beszélnie kell vele.

Midőn az ut egy kanyarulatához értünk, vissza nézék; István utánunk tekintett.

Kocsiba ültünk; én gondolatokba merültem s csak midőn haza értünk, vevém észre nagy csodálkozásomra, hogy Renardné hozzám hasonló hallgatag volt; mi okozhatta ezt? mi némithatá el annyira őt, kinek egyetlen élvezetei kávé és beszéd?

Otthon gyámnokomat találtuk; arra kért, hogy hagyjam őt magában Renardnéval; örömmel teljesítém kívánatát: rendez hajlamommal ellentétben a magányt ohajtám. Szobámba vonultam és himezni kezdék, de az untatott, abba hagytam tehát és egy regényt kezdék olvasni, mely mint tudám tele volt gyilkossággal és rablással; nevelőnőm régen kívánta, hogy olvassam e munkát, melyet szerinte az egész világ mesterműnek ismer el; „ilyet csak hazám fia tud irni“ szokta mondani.

Miután néhány lapot átolvastam azon vevém észre magamat, hogy az olvasottakból egy szóra sem emlékszem; boszankodva vetém el a könyvet, és költeményeket vettem elő; mindeddig nem sok élvezetet leltem bennök, de most inkább megfelelték izlésemnek, bár nem tökéletesen: szeretem azt, mi ki volt bennök mondva, de azt találám, hogy szárazon, hidegen van mondva, hogy hiányzik belőlök valami. Zongorához ültem; ah, ez más volt, a hangok ugyan azt mondák, mit a költemény szavai, de magasztosabban fejezik ki a gondolatokat; most értem e mondatot: a zene a lélek nyelve.

Nem csárdásokat és waltzereket játszottam. Ujjaim szünet nélkül futották át a billentyűket, a nélkül hogy az előttem ismeretes darabokra tértek volna át.

September 12-én.

Tegnap előtt estve gyámnokom igen sokáig beszélt Renardnéval, és eltávozta után nevelőnőm komor és szóvalan maradt. De nem csak ő; minden ismerősömnek irántam való viselkedésben változást vettem észre: barátném modorában bizonyos fesz tűnik fel, s mintha olykor szánalommal tekintenének reám; mit szánakoznak rajtam? E modor sért és egyszersmint kíváncsiságomat ébreszti. Hizelegni kezdék nevelőnőmnek, hogy kitudjam mi okozta modorában e változást, de ő hallgatag maradt s az ő tekintetében is szánalmat vélék felismerni; midőn kérdezém hogy miért oly komoly, elfoglaltság mutatkozott vonásaiban s kiterő feleleteket adott. Ezután, hogy beszédessé tegyem, azt kérdezém tőle, hogy miért nem beszél a hercegről; erre ő haragosan feipattant és a herceget szívtelen haszonleső embernek nevezé; e egyszerű változás Renardné gondolkodás módjában, bámulatomat a legfőbb fokra emelte. Igaz, hogy Hohenhorst majd két hét óta nem látogatott meg bennünket; ez is megfoghatatlan előttem, ezelőtt látogatásai nagyon sürűek voltak; mindenben ily változás! Magam is egészen elkomorodtam; e szánalommal vegyült hidegség sért; azt, hogy a herceg és még néhány férfi elmaradt, nem bánom; de hogy még legjobb barátném is ennyire elváltoztak, fájjalom; igaz hogy Várky Gizella, ki szívemhez mindig legközelebb állott, nem lett hidegebb irányomban, s látogatásai talán még gyakoribbak is mind ezelőtt, de multkor midőn elbucsuzott tőlem, oly forrón szorított magához, mintha hosszú időre távozna, vagy utoljára látna ez életben, s szemeiben könnyek ültek; pedig másnap ismét láttuk egymást. Renardné is sokkal udvariasabb most irányomban mint máskor; több nap óta egy haragos szót sem hallottam tőle, s gyakran érzékenyen magához szorít. Gyámnokom azonban, kiben néhány napig szintén ily változást vettem észre, visszatért régi modorába; ő megint az örökös vig kedélyű pattogó óléi férfi, bár vigésága néha kissé erőltetettnek látszik. Észrevevém, hogy mikor Renardné a báró jelenlétében olykor nagyokat sohajt, vagy szomorúságának egyéb jeleit adja, ez kedvtelenül rázza fejét s feddő tekintetet vet az agg nőre.

Oh jól értem én mind ezeket, engemet veszély fenyeget, talán rémitő dolgok állanak előttem; és azt titkolják

előttem s gyámnokom haragszik, ha Renardné olykor nem tudva elfojtani fájdalomának kitérőseit, sejtelmeket ébreszt bennem.

De miért is titkolódnak; talán nekem nem is tetszene oly iszonyunak az esemény mely fenyeget, talán nem volna a veszély tudata oly kellemetlen, mint e bizonytalanság, e félelem egy ismeretlen ellentől.

Szórakozást kerestem. A színházba mentünk. Nem sokat figyelmezték az előadott darabra, egyéb tárgyakkal valék elfoglalva; a zene nem volt képes elűzni fejemből az aggasztó sejtelmeket. A nyomasztó eszmék még növekedének István tekintete alatt; e kék szemek oly melák, oly bánatosak mindig, érzéstelt tekintetök a szívig hat és az enyémet fájdalommal tölti el. Ma először találkoztak szemeink a nélkül hogy valamelyikünk hirtelen elfordította volna tekintetét, s nekem oly jól esett szemeiben bensőmnök tükrét feltalálni.

Hajamban fehér rózsá volt; nevelőnőm azt mondá, hogy ez szomorú virág és kért hogy tegyem le; kezemben tartam mert sajnáltam elvetni. Midőn a kocsiba szállottam, elejtém a virágot; véletlenül történt? vagy készakarva tevém? nem emlékszem már; István ott állott közel hozzánk, jól látott mindent, kíváncsi valék, hogy fel fogja-e emelni, s a mig lehetett vissza tekintetem a kocsiból, de a rózsá ott maradt hová ejtettem, s István mozdulatlanul állott. Keserűség töltötte el szívemet; e férfi, ki tekintetével üldöz, kiről azt hívéim hogy szeret, még azt sem tevém mit udvarias-ságból megtett volna minden férfi; hizelegni a leghidegebb is szeret; és ő oly nyugodtan állott ott, virágomat egy tekintetre sem méltatá, mint ha egyenesen sérteni akarna. Tehát nem a szerelem fordítottá mindig felém tekintetét, nem szerelem volt az, mi szemeiből sugárzott; mi lehetett tehát? miért kíséri figyelemmel minden mozdulatomat? És én már viszonzni kezdém pillantásait! E szerény, alig kijelentett és táplálat nélkül oly sokáig élő szerelem már érdeket gerjesztett bennem; szerelemnek hitt érzésnek már viszhangja keletkezett szívemben; és most jövök nyomára csalódásomnak. Így gondolkodék tegnap.

De mennyire különbözik attól mostani gondolkodás módom! Pedig egyszerű esemény volt, mely annyira megváltoztatá véleményemet. Ma korán reggel elindulánk Renardnéval, hogy hosszabb sétát tegyünk a budai vidékben. X.-ig kocsin mentünk; itt azonban leszálltunk, hogy mélyebben hatolhassunk a hegyek közé.

En nem örömet indultam el hazulról, mert kedvtelen és levert voltam a tegnapi esti csalódás miatt. De Renardné, látva levertségemet, szórakoztatni akart és addig beszélt, mig reá állék séta tervére. Neki köszönhetem, hogy felismerém tegnapi csalódásom valótlanosságát.

Sziklák, szakgatott külsejű vidéken jártunk; a szél néhány lehullt, sárgulni kezdő levelet hozott előnkbe. Midőn egy facsoport megül előléptünk, meglehetősen távolban egy férfit pillanték meg, kiben mind a mellett hogy háttal állott felénk, csakhamar Istvánt ismerém fel. Kezében egy tárgyat tartott, melyről kicsinysége miatt nem tudám elhatározni hogy mi; gyakran ajkaihoz emelé a tárgyat és csókjaival halmozá. Renardné azt hívé; hogy nem veszem észre, és figyelmeztetett a különös jelenetre.

A fák ágait erős szélhullám lendíté meg s ez kiragadá István kezéből a bálványozott tárgyat; István utána rohant. A szél gyorsan vitte ragadmányát, de mind a mellett István már közel volt hozzá, midőn a könnyű tárgy egy széles és nagyon mély sziklahasadékon repült át, mely az egész vidéken végig vonult. István neki szaladt és ugrott. Renardné felsikoltott, nekem torkomon akadt a hang, szédülék és tagjaim megmerevültek az ijedség miatt.

István sarka éppen a meredek szélén állott meg, s most néhány ugrással utol éré a majd életébe került tárgyat. Közelebb jöttünk s most kitudám venni a bálványozott tárgy minéműségét: egy hervadt fehér rózsá volt az. Az öröm, melyet akkor érzék leírhatatlan volt.

Tehát nem hidegség volt az mi Istvánt ösztönzé, midőn a rózsát szemem láttára nem emelé fel, hanem bátortalanság; és éppen az, hogy nem előttem emelé fel, hanem akkor midőn nem látám, mutatja, hogy nem hizelegni akart, és hogy a virágnak igazán becse van előtte; bármely más férfi sietett volna azt felemelni és eltávoztam után talán eldobta volna.

Az én virágomért veszélyeztette életét.

Nem sokára észre vett bennünket; összeresztett és első percben, úgy látszik, el akará rejteni a virágot, de rövid belső küzdelem után, s miután látta hogy már észrevettük, a rózsát kezében tartva, kissé zavart arckifejezéssel közeledett felénk, hogy a keskeny uton elhaladjon mellettünk. Önfeledten nyugtatám rajta tekintetemet; nem tudom szeimeim mit mondhattak ekkor: midőn tekintete az enyémmel találkozott, arcáról letűnt a zavar s vonásai a legnagyobb boldogságot sugárzák.

Midőn mellettem elhaladt, ismét ajkához emelé a rózsát; ily közel még soha sem voltunk egymáshoz; szívem erősen dobogott.

Félek leírni mit érzek; magamnak is csak ma vallottam be; de leírhatom, hisz e naplót nem fogja soha senki olvasni. En Istvánt szeretem. Ez érzés még talán akkor vetett gyökeret szívemben, midőn őt először láttam s azóta mindig növekedett. A bánat melyet környezetem megfoghatatlan viselése ébresztett bennem, kedélyem vigságának elenyészése, fejleszték annyira e rokonszenvet, melyet eddig öntudatlanul táplálék, hogy végre tudatára jutottam.

(Folytatás következik.)

Heti szemle.

— Az erdélyi tűzkármentő társulat a múlt évről szóló számadása igen kedvezőnek mutatkozott, mert midőn a közpénztár 251 káresemény által — az intézet fenntartásával együtt — 64,323 ft. 70 k. o. b. igénybe vétetődött, egyszerűs mind a nem károsodott azon rendes tagok, melyek kalászos gabonát és tengerit biztosítottak a múlt évben jég ellen, valamint minden névvel nevezendő ingó vagyont tűz ellen díjbéttelcök egy harmad részét kapják vissza, s ha bár a múlt évet az erdélyi társulatra nézve még nem is lehet különösen kedvezőnek nevezni, mindazonáltal a biztosítás jutányosságában már is másokat túlhaladott. Hogy a károsultak száma a 6,966,676 ft. o. b. biztosított tömeg átellenében aránylag igen nagy, kitűnik főbbkint abból, hogy régi részvénytársulatoknak, melyek évenként 5—600 milliót vesznek őltalmuk alá, azon arányban 17,929—21,514 károsodott száma körül kellene forogni, holott ezen számok alig 10—40%-je fordul elő; mely körülmény igénytelen véleményünk szerint nem csak az erdélyi intézet ereje tetemes megpróbáltatására utal, hanem egyszerűs mind — a feltétlen nyilvánosság paizsa alatt — közhasznuságát is reménységünk szerint hova tovább hathatosabban kiderítendi.

— Meyerbeer legújabb dalműve: „A ploermeli bucsu“ april 4-én hozatott először színre Párisban, s oly roppant sikert vívott ki, hogy a külföldi lapok tudósítói keresve keresik az alkalmas kifejezéseket éragadtatásuk kifejezésére. Magasabbra tartják mint Meyerbeer bár melyik operáját. Ez valóban sokat mond, mert nem egyhamar véltünk dalműről hallani, mely a gyönyörű „Hugenottákat“ felülmulná. E zene mindent feledtet; az ember nem lát, nem érez semmit, csupán csak e zenét, mely egy egészen más világba ragadtatja, varázsolja a hallgatót. Legcsudálatosabb, legelbűvölőbb ama legenda dallama, melyet Dinora (egyik főszemély) a második felvonásban énekel. Ez úgy hangzik mint egy más, elveszett ősvilág dala. E dalt sajátossága, és formájának szokatlan volta miatt nehéz utánénekelni, és még is feledhetlen, szüntelen fülünkben cseng, a nélkül hogy megfoghatnók. Mint írják a 63 éves agg zeneszerző egész testé-

ben remegett, midőn a viharos tapsolás folytán a színpadon megjelent. Napoleon császár az előadás alatt saját páholyába hívta őt meg, s első volt, ki neki új művéhez szerencsét kívánt.

— Kerékgyártó Árpád; „Magyarország művelődésének története“ című művének első füzeté megjelent. Ebben a magyar nép eredetéről és nyelvéről, a telepítésről, száma, szaporodása, fogyása, életmódja, és jellemzéséről értekezik a szerző, kinek műve, melyet ő szerényen Magyarország művelődése és államélete történetének csak átnézetének nevez, már csak azért is üdvözljük, mert a mely nemzetnek művelődési, és irodalmi története van, az valóban megmutatta, hogy az emberi legfőbb és legnemesebb javak utáni törekvésben becsületes osztályrésze jutott. Külömben reménylünk, hogy a szerző a már szép számú forrásokat munkája érdekében felhasználni és a lelt adatokat combináló ésszel szellemi életünk hű képévé átalakítani fogja. A figyelmet érdemlő munka kiadó; Buda Sándor és Krupinszky János.

— Gakován, Bács megyében, a zombori határ közelében fekvő kaszálókon, különös és eddig ismeretlen fajú hernyők tüntek fel, melyek nagyságra nézve a közönséges fahernyőkhoz hasonlóak, és falánkságuk által iszonyu károkat okoznak. Rövid idő alatt 30 hold kaszálót annyira leettek, hogy a fűnek csak gyökere maradt meg. Ezen hernyők nagyon szaporodnak, és a hatóság kiirtásukra lépéseket kényszeríten tenni.

— Tegnap kaptuk a „Szegedi Hiradó“ első számát. Ha már a lap kiállításá kellemetesen meglepet, tartalmának még inkább örültünk, mert a szerkesztő tapintatáról tett tanúságot, mely a Tisza fővárosának oly közlőnyt nyújtott, milyre a jelen körülmények közt leginkább szüksége volt. Képviselve van e lapban az ipar, kereskedelem, gazdaság; és szépirodalom. Kiadója Burger Zs., szerkesztője Kempelen Győző. Az előbbi három pályakérdést is tüzött ki, egyenkint 10 aranyból álló jutalommal.

Temesvári ujdonságok.

* (Beküldetett.) Tisztelt szerkesztő ur! Engedjen ön az ideiglenesen itt letelepült Karagyorgyevics Sándor, Szerbia volt uralkodó hercege, f. évi april 14-én ujon született fiával Arzennal husvét hétfőjén a temesvári keleti egyházban végbement keresztelésről becses lapjában nekem néhány szót. — Nem akarom a fejedelmi keresztelési ünnepélyt leírni, melyen a Csernovics család diszmagyar ruházata a diszmenet alkalmával különösen kitűnt, egyedül annak történelmi nevezetességét emelem ki, melyet ezen ünnepély azon körülmény által, hogy egy ősz szerb-magyar család fia, hazánkban s itt is mint volt temesi gróf s főispán tisztelettel ismert szép szellemű Csernovics Péter, tartotta mint keresztapa a herceg ujonnan szülöttét a keresztvízre. Sajátságos e két főuri családnak e találkozása hazánkban, Karagyorgyevics herceg, fia a hős Czerny Györgynek, Szerbia megszabadítójának. Csernovics Péter pedig azon család ivadéka, mely Montenegrónak hercegeket adott, s mely hazánkban a történelem szerint Csernovics Arzén patriarchával vette kezdetét, ki királyi meghívás folytán telepíté le az aldunai s bánági serebeket hazánkban. Csernovics Péter a volt főispán és temesi gróf, kit köztünk oly rég nem láthatánk, s kinek ősz deli külseje s diszes magyar nemzeti öltözeté most annál kellemesebb benyomást tett a jelen voltakra, soha sem felejté el ugyan szerb származását, de azt nem is választá el a magyar haza igényeitől — annyira, hogy sok magyar főúr, ki magát Árpád vezéréitől származtatja, példát vehetne tőle tantoríthatlan hazafiságban és családja neveltetésében. — Szép jelenet volt az ifjú Arzén herceg keresztelése mellett ily tekintélyes két szerb fő urat hazánkban egyesülve látni; ily férfiakat a magyar mindig szívesen üdvözlő hazájában, s miként a történelem igazolja, minden viszontagságaiban örömmel karolá föl őket.

* A temesvári kereskedelmi és iparkamara új választás küszöbén áll. Az eddigi tagok 1854. év óta viselik hivatalukat. A választás vezetésével megbízott központi választmány május 22, 23 és 24. napjait tűzte ki, mely napokon az iparosok és kereskedők az öt választási kerületre osztott koronárszágon egykoron választandják a tagokat a kamarába. A kihirdetett választási szabály, meg a minden választónak kézbesítendő igazolási jegyből kivehető, hogy hány iparos és kereskedő minden kerületből a kamarába választandó. Ezen kívül minden községben a választásra jogosítottak nyomtatott névjegyzéke található. Nagyon kívánatos volna, hogy minden mivel iparos e választásban részt vegyen, és szavazati jogát legjobb belátása szerint gyakorolja, mert ettől függ, hogy a kamarába oly tagok jussanak, kik ezen diszpolcon maguknak, az ipar érdekeinek, és hazájuknak hasznos szolgálatot tehetnek. Mennyi nagyfotosságú nemzetgazdasági ügy jött újabb időben a kereskedelmi kamarákban tárgyalás alá, mindenki tudja, a ki hírlapjainkat némi figyelemmel olvassa. Vannak hazánkban is nagyobb tapasztalású, nagyobb látókörű iparosok, — igyekezzünk tehát ezeknek működési tért szerezni a kamarában.

* Szabó József színigazgató újabb időben közönségünk teljes elismerésére tette magát méltóvá. A húsvét után folytatott bérletben számos drámai tagokat vezetett elénkbe, kiket valóban helyi színészetünk érdekében nyereseményeknek tartanunk kell. Különben is majdnem mindennap valami meglepetésről gondoskodott, és mi már következtetni felhívhatjuk magunkat, hogy valamint ez idén igen jeles opera társulatunk volt, a jövő téli szakban hasonló drámai személynzetünk is leend. Május közepén az aradi magyarszíni társaság nálunk is adand néhány előadást, mely élvezetre közönségünk figyelmét előre felhívjuk.

~ Színházi előadások voltak: ápril 25. „Der Actienreisler,” bohózat, melyben Gallmeyer kisasszony mint népcéknő, és Stampfl ur mint komikus léptek fel először. Ezen két szakma eddig igen rosszul volt betöltve, miért is színházi közönségünk az olyan napot, melyen bohózat volt hirdetve, mindig vesztett napnak tekintette. Gallmeyer k. a. azonban szakmájának legkitünőbb egyénei közé tartozik, szép külső, kellemes hang, igen jó játék és tökéletes mentesség azon bizonyos trágár, és pórias előadási modortól, mely

a külömben is alacsony becsű német bohózatokat még utálatosabbakká tette, nevezett népénekcsőnek köztünk a legnagyobb sikert biztosítják. Kevésbé megfelel ugyan Stampfl ur, azonban haladás az ő szerződésében is van. Különös bajnak tartjuk beszédjének érthetlenségét, — ennél még éneke is jobb, miután a dalokat elég csinnal tudja előadni. Apr. 26. „Die Hammerschmiedin aus Steiermark;” bohózat. Gallmeyer k. a. ma még élénkebb elismerésben részesült mint tegnap. 27-én „Mathild,” színjáték Benedixtől. Ludwid asszony (Mathild) és Titzenthaler ur (Arnau) mint új szerződött tagok először léptek föl. Az elsőben egy jól iskolázott, magasabb polcon álló színésznőt kellett felismernünk, kit is közönségünk a fokozott szenvedély megkapó visszatükrözésében élénk tapsal jutalmazá. Titzenthaler ur ugy látszik inkább még a fejlődés lépcsőjén áll, azonban kedvező külső, és hang az ő előnyére is szolgál. Többszöri látás után alkalmasint kedvezőbbet fogunk mondhatni. 28-án „Das Salz der Ehe, Der arme Poet; és Nichte und Tante.” Három drámai apróság, melynek elsőjében Ludwignét először láttuk vig szerepben. E darabot a múlt télen Lenz kisasszonytól igen jól láttuk, és az igazság kívánja tőlünk azt mondanunk, hogy a mai előadás nem volt jobb. A második darabban Burmeister ur mutatta be magát, még pedig igen előnyösen. Az utolsó vigjátékban Liebisch ur lépett fel, kitől tehetségének még jobb bizonyítványait várjuk. 29-én „Ein Hausmeister aus der Vorstadt,” bohózat. Gallmeyer k. a. ismét megmutatá, hogy az ily darabokat is élvezetessé tudja tenni. Nagy tetszésben részesültek Wildhack Adele és Baurer Johanna is, kik igen szép táncgyeveleggel mulatták a közönséget. 30-án „Vicomte von Letorières.” Bayard vigjátéka. Ludwigné a címszerepben még inkább kifejté gazdag talentumát, oly annyira, hogy midőn Burmeister urral (Desperrieres) a második felvonásban együtt játszik, színházunk legjobb korát vissza áliottnak láttuk. A nevezett két tag kétségtelenül gyöngyei drámai személynzetünknek. A többi szereplők közül kiemelendő még Wagner k. a. (Marianne) és Liebisch ur. — A tegnap említett két táncosnő ma is emelő a színházi est érdekét többnemű táncával.

Kiadó és felelős szerkesztő Pesty Frigyes.

H I R D E T É S E K .

MOLL

SEIDLITZ PORA

Az utolsó világműkiállításon a hivatalos „Wiener Zeitung” számai szerint minden hasonnemű házi gyógyszerek közt egyedül csak ez tüntetett ki érdemmel, s a nemzetközi esküszéknek ezen főhatalmu nyilatkozata által e készítmény fölülmulhatlan minősége és dicséretreméltósága a bel és külföld minden hasonnemű készítményei irányában elvitázhatlanul behozottatott.

Egyedül központi szétküldő raktár: Bécsben a „golya” című gyógyszertárban, Tuchlauben, Wandel-szálloda átellenében. — Ára egy bepecsételt eredeti skatulyának 1 frt. 12 krt. pp. Pontos használati utasítások minden nyelven.

Ezen, ezer példákban és sok évi tapasztalás után mint kitünőnek bebizonyult Seidlitz-porok városban és vidéken most már oly általános elismerésre találtak, miszerint azoknak hire jelenleg az ausztriai birodalom határain messze túlterjed. Hogy mit képes mivelni Moll Seidlitz-porainak biztos gyógyereje, nevezetesen gyomor és alhasi bántalmaknál, s hogy azok mily jelentékeny segélyt nyújtanak májbetegség, haszszorulás, aranyér, szédülés, szivdobogás, vértodulás, gyomorgörcs nyálkásodás, gyomorégetés s külföldi betegeknek azt már mint bebizonyult tényit kell elismerni és számos gyenge idegzetű személyek e porok okos használata által már gyakran lényeges könnyebbülést és új életterőt nyertek.

☞ Temesvárott rendeléseket fogad a fenebbi gyógy-szerekre Uhrmann M. papír- és mű-írás úr.